

РЕШЕНИЕ

№ 7950

гр. София, 18.12.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 26 състав, в публично заседание на 11.07.2023 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Мария Шишкова

при участието на секретаря Веселина Григорова и при участието на прокурора Куман Куманов, като разгледа дело номер **3218** по описа за **2023** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 203 и сл. от Административно-процесуалния кодекс (АПК) във вр. чл. 284 – чл. 285 във вр. чл. 3 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗИС).

Образувано е по искова молба на Д. Х. Л., ЕГН [ЕГН], от [населено място],[жк],[жк], блок 221, вх. Д, ет. 3, ап. 79, депозирана чрез процесуалния му представител – адв. И. Ю., САК, с която е предявен иск срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ при Министерство на правосъдието (ГДИН - МП), с правно основание чл. 284, ал. 1 във вр. чл. 3 от ЗИНЗС, за обезщетение на причинени му неимуществени вреди в периода 01.11.2017 г. – 08.02.2023 г., през който е изтърпявал наказание Лишаване от свобода в Софийски централен затвор и Затворническо общежитие от открит тип „К.“ при Затвора С.. Твърдят се незаконосъобразни действия и бездействия на служители на ответника, изразяващи се в неосигуряване на елементарни хигиенно-битови условия в помещенията, в които е бил настанен ищецът, дължащи се на значителен брой дървеници и хлебарки. Наред с ухапванията и причиненото физическо страдание, ищецът твърди, че е изпитвал страх от болестно заразяване, значителен дискомфорт, поради нарушен ношен сън, срамувал се е от условията, при които живее и се е чувствал незащитен и малощен. Претендира обезщетение в размер на 20 000 (двадесет хиляди) лева, ведно със законните лихви върху тази сума, считано от 09.02.2023 г. до окончателното изплащане на обезщетението.

В съдебното заседание ищецът лично, както и процесуалният му представител – адв.

Ю. поддържат предявената искова претенция и фактическите обстоятелства, с които е обоснована в исковата молба (л. 4 – л. 5). Позовават се на Доклад на Националния превантивен механизъм, отразяващ резултати от извършена проверка в ГДИН, Затвора – С., Общежитията в К. и К., Арестите на [улица]и [улица], извършена в периода 11.07. – 19.07.2019 г. в изпълнение на Заповед на О. на РБългария № РД-08-35 от 08.07.2019 г., както и на резултати от проверки на Столична регионална здравна инспекция. От съда се иска да уважи предявения иск в пълен размер, ведно със законната лихва. Сочи се практика на ЕСПЧ относно минималния размер на обезщетението. Претендират се разноски, съобразно представен списък по чл. 80 от ГПК.

Ответникът – Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ чрез процесуалния си представител – юрисконсулт Д. М. оспорва исковата претенция. Счита, че не са представени доказателства, установяващи елементите от състава на обективната отговорност по чл. 284, ал. 1 във вр. чл. 3 от ЗИНЗС. Прави искане за отхвърлянето ѝ като неоснователна и недоказана. Подробни съображения, с които е аргументирана тази теза са изложени в писмения отговор по исковата молба и приложените към него заверени копия от документи, приети като доказателства по делото (л. 23 – л. 197). В съдебното заседание застъпва становище, че събраните по делото доказателства не установяват първият от елементите на сложния фактически състав на обективната отговорност по чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС – незаконосъобразно действие и/или бездействие на служител/ли на ГДИН, с което да са засегнати права и/или законни интереси на ищеца. Претендира юрисконсултско възнаграждение.

Прокурорът от Софийска градска прокуратура е на становище, че исковата претенция е основателна, но претендираното обезщетение е прекомерно и следва да бъде редуциран размера му.

Административен съд – София-град, Първо отделение, 26 състав, след като обсъди по отделно и в съвкупност събраните по делото доказателства, в контекста на становището на страните, прие за установено от фактическа и правна страна:

Страните не спорят, че в исковия период ищецът Д. Х. Л. е изтърпявал наказание лишаване от свобода в Затвора С. и в Затворническо общежитие от открит тип към Затвора – С. „К.“. В приложените към писмения отговор - докладна записка от ИСДВР в З. „К.“ (л. 28 – л. 29) и справка от Затвора С. (л. 27) е отразено, че:

в периода 07.11.2017 г. – 16.07.2021 г. ищецът Д. Л. е изтърпявал наказание в Затвора – С.,

а в периодите 16.07.2021 г. – 19.07.2022 г. и от 12.08.2022 г. до 08.02.2023 г. - в З. „К.“. Данни за битовите условия в помещенията, в които е бил настанен в периодите, в които е изтърпявал наказание в З. „К.“ се съдържат в Докладната записка на ИСДВР А. (л. 28 – л. 29). Посочено е, че по време на първия период - от 16.07.2021 г. до 19.07.2022 г. ищецът е бил настанен във втора група - 12 спално помещение, на 3 етаж, в блок № 1, а в периода 12.08.2022 г. – 08.02.2023 г. е бил в четвърта група, в спално помещение № 11, а след това и в спално помещение № 17, и двете разположени на 2 етаж, в блок № 2. Уточнено е, че всички спални помещения в Общежитието са с еднаква площ от 17 кв. м., която не включва площта на прилежащия санитарен възел от 3 кв. м. и коридор – 1,5 кв. м. В спалните помещения се настаняват максимално по 4 лица, като такъв е и броят на леглата. Във всяко спално помещение има вграден отдушник и прозорец с размери 300/140 см. с отварящо се крило за проветряване. Достъпът до течаща студена вода е постоянен. На

всеки етаж в жилищните блокове е обособено помещение за баня, което се ползва в периода от 06,30 ч. до 23,00 ч. Топлата вода се осигурява от електрически бойлери. За отопление през зимните месеци се използва локална парова централа. Дезинфекцията на спалните помещения се извършва по график от наети лицензирани фирми, за което са представени протоколи за услуги, докладни записки на служители на администрацията на местата за лишаване от свобода, както и протоколи за извършени проверки за изпълнение на услугите по дезинфекция, дезинсекция и дератизация.

В Доклада на Националния превантивен механизъм за 2019 г. е отразено (л. 183), че „Проблемът относно наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода е системен. Независимо от периодичното месечно пръскане, то е неефективно. Навсякъде лишените от свобода твърдят, че пръскането води само до раздвижване на хлебарките.“. Отправена е препоръка към министъра на правосъдието да разшири списъка с разрешени за притежание вещи от лишените от свобода като включи в него препарати за борба с дървеници и хлебарки.

Представената информация от Столичната регионална здравна инспекция съдържа данни за извършени проверки в Затвора С. в периода 2019 г. – 2022 г. както по сигнали на лишени от свобода, така и по искане на началника на затвора (л. 148 – л. 150). Отразени са резултатите от проверките и дадените препоръки. По отношение на З. „К.“ е уточнено, че провеждането на мероприятия, свързани с профилактичната и лечебната дейност, противоепидемичното осигуряване и спазването на хигиенните норми се осъществява от секторите „Медицинско обслужване“ към ГДИН, поради което там такива проверки не са извършвани.

От процесуалния представител на ответника са представени и справки от директора на Медицинския център при Затвора С. (л. 26) и от медицинския фелдшер при З. „К.“ (л. 30), в които е отразено, че ищецът не е съобщавал оплаквания от ухапвания от инсекти и свързани с тях алергични реакции. Посочени са случаите и заболяванията, които са наложили посещение му при медицинските специалисти и предписване на съответно на здравословното му състояние лечение.

Описаните фактически обстоятелства, установени при анализа на информацията в представените писмени доказателства се потвърждават и от показанията на разпитаните свидетели С. Т., И. П. и И. Т., и дават възможност на съда да направи следните правни изводи:

Ищецът е активно легитимиран да претендира обезщетение по реда на чл. 285, ал. 1 във вр. чл. 284, ал. 1 във вр. чл. 3 от ЗИНЗС, независимо, че към момента на депозиране на исковата молба няма статут на „осъден или задържан под стража“. В Решенията на ЕСПЧ по делата на Н. и други срещу България и А. и А. срещу България е прието, че за да е гарантирано правото на парично обезщетение като форма за обезвреда, компенсаторното средство за защита следва „да бъде достъпно за всеки настоящ или бивш затворник, който е бил държан при нечовешки и унижителни условия и е подал жалба в този смисъл“. Такъв е и смисълът, вложен в разпоредбите на § 47 и § 48 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИНЗС (ДВ, бр. 13/2017 г. в сила от 07.02.2017 г.).

Искът е предявен срещу надлежен ответник – Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – юридическо лице на бюджетна издръжка, съгласно разпоредбата на чл. 12, ал. 2 от ЗИНЗС. Администрацията на Затвора С. част от която е и администрацията на Затворническото общежитие от открит тип „К.“, от чиито незаконосъобразни действия и бездействия се твърди да са причинени неимуществените вреди на ищеца,

е включена в структурата на ГДИН (чл. 12, ал. 3 от ЗИНЗС).

Не са изтекли, предвидените в разпоредбите на чл. 110 и чл. 111 б. „в“ от ЗЗД погасителни давностни срокове. Според задължителното тълкуване, дадено с т. 4 на ТР № 3 от 22.04.2005 г. по тълк. дело 3/2004 г. на ОСГТК на ВКС, началният момент на погасителната давност при искиове за обезщетение за вреди от незаконни действия и/или бездействия на административен орган е моментът на преустановяването им. Приведено към конкретиката на настоящия казус това е денят следващ крайната дата на исковия период – 09.02.2023 г., когато според представената информация от ответната страна, ищецът е бил освободен от З. „К.“, доколкото твърденията за неблагоприятните условия, при които е изтърпявано наказанието се твърдят и за двете пенитенциарни заведения, в които е бил настанен ищецът.

Разгледана по същество исковата претенция е ЧАСТИЧНО ОСНОВАТЕЛНА.

Предвиденото в разпоредбата на чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС компенсаторно средство за защита на лишени от свобода за причинени вреди от специализирани органи, отговарящи за изпълнение на наказанието, е приложимо за установени нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС. Транспонираната в националното законодателство абсолютна забрана, въведена с чл. 3 от КЗПЧОС - за изтезания, или нечовешко, или унизително отношение, или наказание, включва и поставянето в неблагоприятни условия при изтърпяване на наказание лишаване от свобода. В решенията на ЕСПЧ непротиворечиво се приема, че условията на задържането или отношението към лицата, настанени в места за лишаване от свобода, може да представлява не само унизително, но и нечовешко отношение или дори и двете, в зависимост от интензитета на страданието и/или унижението, изпитано от задържаното лице. Изброените в нормата на чл. 3, ал. 2 от ЗИНЗС неблагоприятни условия - „липса на достатъчна жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство, или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност“ не лимитират възможните нарушения и позволяват да се претендират вреди и от други действия и/или бездействия на органите по изпълнение на наказанията.

Според настоящия съдебен състав, ангажираните писмени и гласни доказателства, установяват кумулативното наличие на изискуемите материално - правни предпоставки и по предявения иск:

- 1) нарушение на забраната по чл. 3 от ЗИНЗС чрез неефективни действия на специализирани органи по изпълнение на наказанията,
- 2) настъпили неимуществени вреди в правната сфера на ищеца, в резултат на нарушението по чл. 3 от ЗИНЗС, които се предполагат до доказване на противното по силата на въведената оборима презумпция в разпоредбата на чл. 284, ал. 5 от ЗИНЗС
- 3) пряка и непосредствена причинна връзка между установеното нарушение по чл. 3 от ЗИНЗС и съответния вредоносен резултат.

Фактичното основание на предявената с исковата молба претенция е поставянето в неблагоприятни условия, дължащо се на несъответни и неефективни действия по обезпаразитяване от хлебарки и дървеници, с цел преодоляване на констатирания системен проблем, въпреки препоръките отправени от Националния превантивен механизъм и Столична регионална здравна инспекция. В корелативна връзка със законовата забрана по чл. 3 от ЗИНЗС е позитивното задължение на държавните

органи, ангажирани с изпълнението на наказанията да осигурят на всички осъдени лица условия за изтърпяване на наложеното наказание, които отчитат човешкото им достойнство. Изпълнението на това задължение изключва възможността за използване на средства, които могат да подложат лишените от свобода на страдания и трудности, надвишавайки неизбежното ниво, присъщо на задържането. В относимата съдебна практика на ЕСПЧ по приложението на чл. 3 от КЗПЧОС е прието, че за оценка на условията на задържане от особена важност е кумулативното влияние на всеки отделен елемент и продължителността на въздействието върху изтърпяващия наказанието.

В конкретния казус продължителността е в границите на исковия период от 01.11.2017 г. – 08.02.2023 г., от който съобразно представената официална информация от ГДИН следва да се изключат периодите от 01.11.2017 г. – 06.11.2017 г., за който няма данни ищецът да се е намирал в място за лишаване от свобода и от 20.07.2022 г. - 11.08.2022 г., за който ищецът е пребивавал в ЗОЗТ „К.“. Изключвайки посочените периоди, исковата претенция е за период от 1 332 дни (3 години, 8 месеца и 9 дни), през който ищецът е изтърпявал наказание в Софийски централен затвор и 550 дни (1 година, 6 месеца и 3 дни), през който ищецът е изтърпявал наказание в З. „К.“.

Безспорно е установено, че в тези периоди в спалните помещения, в които е бил настанен и в Централния Софийски затвор и Затворническо общежитие „К.“, ищецът е бил принуден да съжителства с хлебарки и дървеници. Не е спорен и фактът, че предприетите от ответника действия по дезинфекция и дезинсекция са били неефективни, и не са постигали желаните ефекти. Несъмнено неудобствата създадени от допълнителните усилия, които е следвало да полага Л., за да се предпазва от неблагоприятното въздействие на хлебарки и дървеници, са се отразили на възможностите за спокоен сън и нормалното му възстановяване след работен ден в периодите на трудовата му ангажираност. Несъмнено това са обстоятелства, които могат да причинят емоционален стрес, безпокойство, негативни емоции, физически и психически дискомфорт, и да създадат чувство на унижение и безпомощност, независимо, че представената информация от ръководителите на медицинските центрове в местата за лишаване от свобода не съдържа данни ищецът да е търсил специализирана помощ за преодоляване на физически и/или психически страдания от съжителството с инсекти.

Представените от ответника писмени доказателства за извършваните действия по дезинфекция, дезинсекция и дератизация на територията на С. централен затвор и Затворническото общежитие „К.“ не оборват твърденията на ищеца за наличие на хлебарки и дървеници. Проблем, който продължава да стои на дневен ред, въпреки предприетите действия от администрацията.

Отговорността на държавата за вреди по чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС е обективна и затова ищецът е освободен от тежестта да доказва виновно поведение на конкретно длъжностно лице. „Нечовешкото“ или „унижаващо“ отношение предполага страдание или незачитане на човешкото достойнство, които надвишават неизбежния елемент на страдание при изпълнение на наказанието. Установените неефективни действия на затворническата администрация да настани ищеца в помещение, което съответства на нормалните хигиенни изисквания, отговаря на критериите по чл. 3 от ЗИНЗС, доколкото представлява третиране, способно да породи емоционално и морално страдание, стрес и безпокойство.

Нарушението на забраната по чл. 3 от ЗИНЗС има за пряка последица - настъпване на вреди от неимуществен характер, които нормативно са определени като уронващи човешкото достойнство, пораждащи допълнително чувство на безпомощност и малоценност. Събраните по искане на ответника гласни и писмени доказателства не оборват законовата презумпция по чл. 284, ал. 5 от ЗИНЗС, която изключва необходимостта от доказване на причинната връзка между нарушението и настъпилите вреди. Представените доказателства относно предприетите действия по дезинфекция, дезинсекция и дератизация, които не са довели до целения резултат не може да обоснове извод за изпълнение на позитивното задължение на затворническата администрация.

Обезщетението, което се претендира има за цел да компенсира със съответния паричен еквивалент понеслия неблагоприятните последици от допуснатото нарушение на чл. 3 от ЗИНЗС. Размерът на обезщетението се определя по справедливост, съгласно разпоредбата на чл. 52 от ЗЗД като при определянето му съдът е длъжен да отчете както степента на засягане на защитените от закона права и законни интереси, така и характера, интензитета и продължителността на засягане.

В този аспект, относима към конкретиката на настоящия казус е практиката на ЕСПЧ по дела, включително и срещу България. В пилотното решение от 27.01.2015 г. по делото „Н. и други срещу България“ ЕСПЧ е приел, че паричната компенсация като форма на обезщетение за претърпени неимуществени вреди не трябва да бъде в неразумен размер в сравнение с присъжданията за справедливо обезщетение, определени от ЕСПЧ, по силата на чл. 41 от Конвенцията в подобни случаи, а в § 243 е отразено, че затворническите власти трябва да се справят с проблема с инсектите чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи средства, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, и по специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна. Ирелавантно в конкретния казус е обстоятелството, че ищецът не е бил поставен при по-неблагоприятни условия от останалите лишени от свобода. Нарушението на основно право предпоставя и търпените в резултат на това нарушение неимуществени вреди – накърняване на човешкото достойнство, дискомфорт, унижение. В практиката на ЕСПЧ понятието „нечовешко“ се определя когато *inter alia* то е умишлено, прилагано е в продължение на дни и часове, и е причинило или телесна повреда, или силно физическо и психическо страдание, а за „унизително“ отношение е възприето това, което е способно да предизвика у жертвите усещане за страх, страдание и малоценност, което може да ги унижи и обиди (§ 92 от Решение по дело 30210/1996 г. - К. срещу Полша). Дали целта на отношението е била да унижи или обиди жертвата е още един фактор, който следва да се вземе предвид при преценката относно дължимото обезщетение, но дори и липсата на подобна цел не може убедително да изключи нарушението по чл. 3 (§ 74 от Решение по дело 28524/1995 г. и § 101 от Решение по дело 47095/1999 г.). ЕСПЧ непротиворечиво приема, че периодът от време, през който лицата търпят подобно отношение има значение единствено за определяне на размера на обезщетението.

В съответствие с изискванията на чл. 51, ал. 1, изр. първо и чл. 52 от ЗЗД, отчитайки продължителността на периода, в който ищецът е бил подложен на неблагоприятното влияние на средата, в която е бил поставен, както и стандартът, установен в осъдителните решения, постановени през 2021 г. на ЕСПЧ по делата срещу България - П. – А. срещу България, П. срещу България и И. срещу България – приемането за

адекватно и непоставящо под съмнение ефективността на производството, достатъчно, за да обезщети вредите, произтичащи от нарушението на забраната за поставяне в лоши условия на задържане - 30% от присъжданото обезщетение от ЕСПЧ, настоящият съдебен състав счита за съответно на действително претърпените вреди от ищеца - обезщетение в близък до посочения в практика на ЕСПЧ размер, а именно по 1,8 евро на ден. При безспорно установения период, подлежащ на обезщетяване – 1 882 дни, исковата претенция следва да бъде уважена в размер на 6 630 лева, ведно със законната лихва, считано от прекратяване на нарушението – 09.02.2023 г. до окончателното изплащане на обезщетението. За разликата до предявения размер от 20 000 лева искът като недоказан следва да бъде отхвърлен.

При този изход на спора ответникът следва да бъде осъден да възстанови на ищеца сумата от 10 лева – внесена държавна такса, а на основание чл. 38, ал. 2, във вр. ал. 1, т. 2 от Закона за адвокатурата във вр. чл. 8, ал. 1, т. 1 във вр. чл. 7, ал. 2, т. 2 от Наредба № 1/2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения, ответникът следва да заплати и адвокатското възнаграждение на процесуалния представител на ищеца в размер на 400 лева, съобразно уважената част на исковата претенция.

В хипотезата на частично уважаване на исковата претенция разпоредбата на чл. 286, ал. 2 от ЗИНЗС не предвижда възможност за заплащане на юрисконсултско възнаграждение на процесуалния представител на ответника, поради което такова не следва да се присъжда.

Мотивиран от изложеното, Административен съд София – град, Първо отделение, 26 състав

Р Е Ш И:

ОСЪЖДА Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – [населено място], [улица] да заплати на Д. Х. Л., ЕГН [ЕГН] от [населено място], [жк], [жк], блок 221, вх. Д, ет. 3, ап. 79, сумата от **6 630 (шест хиляди шестстотин и тридесет) лева** – обезщетение за причинени неимуществени вреди, произтичащи от неблагоприятни битови условия, при които е бил настанен в Софийски централен затвор и Затворническо общежитие от открит тип „К.“ в периодите 07.11.2017г. – 19.07.2022 г. и 12.08.2022 г. – 08.02.2023 г., ведно със законната лихва, считано от 09.02.2023 г. до окончателното изплащане на обезщетението, както и направените разноси в размер на 10 лева за държавна такса.

ОТХВЪРЛЯ предявения иск от Д. Х. Л., ЕГН [ЕГН] срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ за разликата до пълния предявен размер от 20 000 лева.

ОСЪЖДА Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – [населено място], [улица] да заплати на адвокат И. В. Ю., САК от [населено място], [улица], вх. Б, ет. 4, ап. 12, на основание чл. 286, ал. 2, предл. второ от ЗИНЗС във вр. чл. 38, ал. 2 във вр. ал. 1, т. 2 от Закона за адвокатурата сумата от **400 (четирисотин) лева** – адвокатско възнаграждение за процесуално представителство.

Решението подлежи на обжалване с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд – София – град в 14 – дневен срок от съобщаването му на страните.

СЪДИЯ:

